

Om ämnet Pedagogik

Pedagogik är ett tvärvetenskapligt kunskapsområde nära knutet till psykologi, sociologi och filosofi, med en egen identitet som en samhällsvetenskaplig och humanistisk disciplin. Inom pedagogiken studeras människors lärande och kunskapande, samt det samspel och den kommunikation som uppstår i möten mellan människor. Mer specifikt tar pedagogiken sin utgångspunkt i frågor som rör uppfostran, undervisning och utbildning ur såväl ett individuellt, som ett socialt, kulturellt och samhälleligt perspektiv.

Gymnasieskolans ämne pedagogik vilar på tre ben:

Pedagogisk psykologi handlar om lärprocessernas och utvecklandets psykologi och tar sin utgångspunkt i kunskap och teorier om hur människor lär och utvecklas, både individuellt och socialt. Med utgångspunkt i socialpsykologin tar den också upp förståelsen av samspel och relationer mellan människor.

Pedagogisk sociologi, också betecknat som utbildningssociologi, omfattar kunskaper om människors uppväxt och olika villkor för utveckling och lärande och har ett mer övergripande samhällsperspektiv på uppfostran, undervisning och utbildning. Det handlar om hur människor deltar i och formas av samt själva formar sina samhällen och kulturer. Den pedagogiska sociologin omfattar också kunskap om pedagogiska institutioner och organisationer, såsom familjen, skolan, arbetsplatser, förenings- och fritidsverksamhet, och deras uppgift i samhället.

Pedagogisk filosofi tar upp grunderna för pedagogiska verksamheter, ideologier om pedagogiska praktiker och etiska frågor i samband med uppfostran, undervisning och utbildning. Utbildningens idéhistoria och olika bildningstraditioner är områden som tas upp, samt filosofiska idéer om uppfostran, undervisning och utbildning. Andra viktiga frågor är hur kunskaper, färdigheter och värderingar uppstår, lever kvar och förändras inom olika kulturer, samhällen, institutioner och grupper av människor. Det handlar också om kritiska ifrågasättanden av utbildning och pedagogiska praktiker.

Teorier och teoretiska perspektiv

I gymnasieskolans ämne *pedagogik* behandlas olika teorier om människors lärande, utveckling och socialisation med utgångspunkt i olika teoretiska perspektiv. Begreppen lärande, utveckling och socialisation har olika innebörder i olika teoretiska perspektiv. Perspektiven kan delas in i olika grupper:

- Ett behavioristiskt/empiristiskt perspektiv – här betraktas lärande, utveckling och socialisation som något som styrs av faktorer utanför människan (stimuli). Lärande ses som nya förbindelser mellan stimuli och respons, där lärandet kan iakttas genom en förändring av yttre observerbara beteenden (respons). Till denna grupp hör teoretiker som I. Pavlov, John B. Watson och B.F. Skinner.
- Ett kognitivistiskt/rationalistiskt/konstruktivistiskt perspektiv – här läggs stor tonvikt vid individens biologiska förutsättningar och mognad. Lärande sker genom insikt och förståelse och genom konstruktion. Mänskliga handlingar ses som en direkt produkt av tänkandet. Till denna grupp hör teoretiker som J. Piaget, N. Chomsky och J. Bruner.

- Ett situerat/pragmatiskt/sociokulturellt perspektiv – här betraktas lärande, utveckling och socialisation ske i sociala sammanhang utifrån historiska, kulturella och situationella förhållanden. Vad vi lär är beroende av var vi är och vilka verktyg som är tillgängliga, dvs. lärandet är situerat. Till denna grupp hör teoretiker som J. Dewey, G.H. Mead, D. Schön, L.S. Vygotskij och R. Säljö.

Strukturen i gymnasieskolans ämnesplaner

De olika delarna i ämnesplanen hänger ihop på ett tydligt sätt. Det går till exempel inte att bara läsa det centrala innehållet eller kunskapskraven utan att sätta in dem i ämnesplanens hela sammanhang. Syftet och målen är formulerade för ämnet som helhet. Syftet beskriver i löpande text vilka kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla genom undervisningen i ämnet. Det beskriver också sådant som inte ska betygsättas. Målen är formulerade i punktform och förtydligar vad läraren ska betygsätta.

Målen beskriver vilka kunskaper eleverna ska ges förutsättningar att utveckla genom undervisningen i ämnet. De är inte placerade i någon rangordning. De går in i varandra och är beroende av varandra. Målen sätter ingen begränsning för elevernas kunskapsutveckling – det går alltså inte att betrakta dem som något som slutgiltigt kan uppnås.

Det centrala innehållet anger vad som ska behandlas i undervisningen i varje kurs, för att eleverna ska få möjlighet att utveckla de kunskaper som beskrivs i målen. Målen och det centrala innehållet har alltså helt olika karaktär. Trots det kan det finnas visst innehåll även i målen, men i de fallen är målen mer övergripande och inte lika konkreta som det centrala innehållet.

Det finns en tydlig koppling mellan målen och kunskapskraven. Kunskapskraven uttrycker med vilken kvalitet eleven visar sitt kunnande i förhållande till målen. Ordningen i kunskapskraven är densamma som i målen. Om målen till exempel börjar med förmåga att läsa texter börjar också kunskapskraven med det. Däremot är det inte så att varje mål alltid motsvaras av ett stycke i kunskapskraven. Ett stycke i kunskapskraven kan lika gärna relatera till flera mål som till ett mål.

Kurserna i ämnet pedagogik

Inom ämnet pedagogik finns sju kurser om vardera 100 poäng. Fyra av dem (*lärande och utveckling, människors miljöer, kommunikation* och *pedagogiskt ledarskap*) kan betraktas som grundkurser och i dessa finns inget fokus på någon specifik ålder. Däremot handlar kursen *barns lärande och växande*, som är en fördjupningskurs, enbart om barn.

Kurserna *lärande och utveckling, människors miljöer* och *barns lärande och växande* är huvudsakligen teoretiska kurser och omfattar därför inte målen 4 och 5. Kurserna *kommunikation, pedagogiskt ledarskap, aktivitetsledarskap* och *pedagogiska teorier och praktiker* är däremot av mer tillämpande karaktär och har ett tydligare fokus på att genomföra aktiviteter och att kommunicera med andra.

Kursen *aktivitetsledarskap* ska inriktas mot en specifik aktivitet och kan läsas flera gånger med olika inriktning.

Kursen *pedagogiska teorier och praktiker* är en fördjupningskurs som bygger på kursen *pedagogiskt arbete* i ämnet pedagogiskt arbete.

